

نوسان‌های نرخ ارز و درآمدهای ارزی

حساب‌های ذخیره تعهدات ارزی و ذخیره ارزی

بخش دوم

تهیه و تدوین: مرتضی والی‌نژاد

اشاره

در بخش نخست این مقاله، با نوسان‌های نرخ ارز و درآمدهای ارزی در فاصله سال ۱۳۲۴ تاکنون آشنا شدید و اینک توجه شما را به ادامه بحث در دو حوزه مستقل حساب ذخیره تعهدات ارزی (در این شماره) و حساب ذخیره ارزی (در شماره بعد) جلب می‌کنیم.

بانک و اقتصاد

اعلام نرخ شناور و تشکیل حساب ذخیره تعهدات ارزی

در سال ۱۳۲۲، قیمت نفت در بازار جهانی روند نزولی یافت و در نتیجه، دریافت‌های جاری ارز با

محدودیت روبرو شد و دشواری‌هایی را برای بخش‌های مختلف اقتصاد فراهم آورد. این عامل، به همراه فشارهای سیاسی و عدم مساعدت بازارهای مالی بین‌المللی و بروز پاره‌ای مشکلات در زمینه استمهال تعهدات کوتاه‌مدت، در عمل پرداخت‌های جاری ارزی را نیز با مشکل روبرو ساخت.

تا پیش از یکسان‌سازی نرخ ارز، درآمدهای حاصل از صدور نفت بر مبنای نرخ رسمی به ریال تبدیل می‌شد. پس از یکسان‌سازی نرخ ارز بر اساس مصوبه‌های هیأت دولت از فروردین ماه تا پایان آذر ماه ۱۳۲۲، معادل ۵۸ درصد از درآمد ارزی حاصل از صدور نفت به نرخ شناور و بقیه به نرخ هر دلار معادل ۷۰ ریال و از دی ماه هم معادل ۱۰۰ درصد این درآمد

به نرخ شناور محاسبه شد. بدین ترتیب، بانک مرکزی ناگزیر بود که از یک سو، درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت را با نرخ شناور از دولت خریداری کند و از سوی دیگر، ارز حاصل از صادرات نفت را با نرخ ارز ثابت ۷۰ ریال برای بازپرداخت تعهدات گذشته اختصاص دهد. از اینرو، هیأت وزیران به منظور تأمین مابه‌التفاوت ریالی تعهدات با نرخ کمتر از نرخ شناور، مقرر داشت که معادل ریالی بخشی از درآمد نفت برای واریز به حساب خزانه با نرخ رسمی سابق محاسبه شود و مابه‌التفاوت آن تا نرخ شناور، صرف تأمین مابه‌التفاوت ریالی این تعهدات گردد. همچنین، «حساب ذخیره تعهدات ارزی» نزد بانک مرکزی ایجاد شود و معادل ریالی بخشی از درآمد حاصل از

صادرات نفت به این حساب و بقیه به حساب خزانه واریز گردد؛ و در هنگام سررسید تعهدات، مابه‌التفاوت نرخ ارز از این حساب برداشت شود.

سپس با اعلام نظام تک‌نرخ ارز و حذف سایر نرخ‌ها، از جمله نرخ رقابتی، وصولی به حساب‌های ریالی مرتبط با آن متوقف شد و از آنجا که تمام وجوه موجود در این حساب‌ها به حساب خزانه انتقال داده شده بود، لذا این حساب‌ها فاقد موجودی لازم برای استرداد معادل ریالی موضوع ابطال و یا کاهش اعتبارات با نرخ رقابتی بودند؛ در نتیجه، این گونه نیازها نیز از محل موجودی حساب ذخیره تعهدات تأمین شد. همچنین، سود متعلقه به تسهیلات اعطایی بانک‌ها بابت اعتبارات اسنادی با نرخ رقابتی که ابطال شده بود، همراه با اصل از این حساب برداشت و عودت داده می‌شد. مابه‌التفاوت ریالی بهره دیر پرداخت ارقام موقه پرداختی نیز به این حساب منظور می‌شد و پس از انعقاد قراردادهای استمهال، بهره دیرکرد و بهره دوره تنفس و بازپرداخت نیز در همین حساب ثبت می‌گردید؛ بانک‌ها نیز موظف بودند تا زمانی که ریال ارقام مشمول قرارداد را در اختیار داشتند، معادل ریالی هزینه بهره یا نرخ ارز اعتبار اسنادی مربوطه را تأمین نمایند.

در اثر کاهش درآمد نفت و عدم تحقق درآمد حاصل از صادرات نفت و همچنین، تحقق نیافتن دیگر درآمدهای پیش‌بینی شده در قانون بودجه سال ۱۳۷۲، سهم حساب ذخیره تعهدات ارزی از درآمدهای حاصل از صادرات نفت کاهش داده شد تا امکان تأمین مخارج عمومی برای خزانه فراهم آید. در نتیجه، از یک سو، کاهش درآمد نفت و کاهش سهم حساب ذخیره تعهدات از این درآمد، منابع این حساب را محدود ساخت و از سوی دیگر، سررسید شدن حجم شایان توجهی از تعهدات کوتاه‌مدت ایجاد شده در سال‌های گذشته، مصارف حساب ذخیره تعهدات را در سال ۱۳۷۲ به شدت افزایش داد. محدود شدن منابع پیش‌بینی شده برای این حساب و بالا رفتن مصرف آن باعث شد که این حساب طی سال ۱۳۷۲ با ۶،۱۲۰/۴ میلیارد ریال کسری روبرو شود. در این شرایط، اگر منابع مالی حاصل از گشایش اعتبارات اسنادی مازاد بر درآمد نفت، در طی سال به این حساب واریز می‌شد، امکان تأمین بخشی از کسری این حساب فراهم می‌آمد. با وجود این، نظام بانکی این اقدام را انجام داد و افزون بر این، با پدیدار شدن مشکل در بازپرداخت تعهدات در سال ۱۳۷۲، خارجی‌های طرف معامله با ایران از اعطای اعتبارات کوتاه مدت خودداری کردند و برای معامله نقد نیز محدودیت‌هایی را قایل شدند. از اینرو، کسری حساب

ذخیره تعهدات نه به دلیل تغییر نرخ برابری ارز، بلکه به سبب ایجاد تعهدات خارجی بیش از منابع پیش‌بینی شده بوجود آمد، زیرا با وضعیتی که در سال ۱۳۷۲ پیش آمد، لازم بود که بانک مرکزی به سرعت خالص تعهدات ارزی کشور را کاهش دهد و در این حالت، حتی اگر نرخ ارز تغییر نیافته بود، دولت ناگزیر بود که ارز خود را برای بازپرداخت تعهدات گذشته در اختیار بانک مرکزی قرار دهد و در نتیجه، خزانه از درآمد حاصل از صادرات نفت بی‌بهره می‌ماند و این عدم تعادل هم در قالب کسری بودجه ظاهر می‌شد. تغییر نرخ شناور ارز طی سال‌های ۷۳-۱۳۷۲، زیان شدید بانک‌ها بر روی اعتبارات اسنادی گشایش

○ در سال ۱۳۷۲، کاهش درآمد نفت و کاهش سهم حساب ذخیره تعهدات ارزی از این درآمد، منابع این حساب را محدود ساخت و از سوی دیگر، سررسید شدن حجم شایان توجهی از تعهدات کوتاه مدت ایجاد شده در سال‌های گذشته، مصارف حساب ذخیره تعهدات را به شدت افزایش داد و در نتیجه، این حساب طی سال ۱۳۷۲ با ۶،۱۲۰/۴ میلیارد ریال کسری روبرو شد.

یافته با این نرخ را در پی داشت و افزون بر آن، اعتبارات اسنادی گشایش یافته در بیش از سال ۱۳۷۲ با نرخ کمتر تأمین شده بود. از اینرو، بانک مرکزی اعلام داشت که مابه‌التفاوت نرخ شناور کمتر از ۱،۷۵۰ ریال نیز از حساب ذخیره تعهدات ارزی تأمین خواهد شد. در سال ۱۳۷۳، مجلس شورای اسلامی در بند

«س» تبصره ۲۲ قانون برنامه پنج ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مقرر داشت: «... تنظیم جریان ریالی بازپرداخت تعهدات خارجی تنها از طریق قانون بودجه سالانه انجام خواهد گرفت و استفاده از روش‌های دیگر، از جمله ایجاد حساب ذخیره تعهدات برای این امر ممنوع است.» همچنین، در این سال، هیأت وزیران، مراتب زیر را تصویب کرد:

- کلیه پرداخت‌های مربوط به قراردادهای مالی میان مدت از ابتدای سال ۱۳۷۲، با نرخ شناور روز پرداخت و در طی پنج سال بازپرداخت شود.

- مابه‌التفاوت ریالی پرداخت‌های مربوط به وام‌های اخذ شده از بانک جهانی و صندوق کمک‌های اقتصادی ماورای بحار ژاپن از حساب ذخیره تعهدات ارزی تأمین شود.

در سال ۱۳۷۴، شورای اقتصاد ضمن طبقه‌بندی کلی خریداران و کالاهای موضوع تعهدات، اعم از موقه، ارقام مشمول قراردادهای استمهال و بالفعل که کالاهای مربوطه پیش از سال ۱۳۷۴ از گمرک ترخیص شده‌اند، در خصوص پرداخت مابه‌التفاوت ریالی معافیت‌هایی را در نظر گرفت و در سایر موارد بانک‌ها را مکلف به وصول مابه‌التفاوت ریالی نمود. از اینرو، کالاهایی که پس از سال ۱۳۷۳ از گمرک ترخیص می‌شدند، باید مابه‌التفاوت ریالی مربوطه را پرداخت نمایند. همچنین، کمیته‌ای مرکب از وزیر امور اقتصادی و دارایی، رئیس سازمان برنامه و بودجه و رئیس کل بانک مرکزی، مسوول نظارت بر اجرای مصوبه و اتخاذ تصمیم لازم در موارد ابهام شد.

در سال ۱۳۷۵، بانک مرکزی براساس ردیف ۳ بند «ج» تبصره ۲۹ قانون بودجه سال ۱۳۷۵ کل کشور، به منظور خنثی کردن اثرات انبساطی کسری

کسری یا مازاد بودجه و استقراض دولت از بانک مرکزی (۱۳۷۴-۷۷)

شرح	۱۳۷۴	۱۳۷۵	۱۳۷۶	۱۳۷۷
کسری (-) یا مازاد (+) بودجه عمومی دولت	۲۴۴/۵	۴۹۲/۵	-۲،۸۶۸/۹	-۱۷،۲۰۸/۶
اضافه می‌شود:				
افزایش کسری حساب ذخیره تعهدات ارزی (۱)	-۶۶۰،۸/۳	-۴،۴۰۶/۶	-۵،۳۳۶/۵	-۵۰،۷۶/۷
افزایش بدهی دولت بابت جوازیز اوراق قرضه دولتی (۲)	-۷۹/۸	-۸۲/۸	-۹۲/۰	-۶۷/۳
کسری بودجه تعدیل شده	-۶،۴۴۲/۵	-۲،۹۹۶/۹	-۸،۲۹۸/۴	-۲۲،۲۵۲/۶
منابع تأمین کسری (+) یا مصرف مازاد (-)	۶،۴۴۲/۵	۳،۹۹۶/۹	۸،۲۹۸/۴	۲۲،۲۵۲/۶
استقراض دولت از بانک مرکزی بابت موارد (۱) و (۲)	۶،۶۸۸	۴،۴۸۹/۴	۵،۴۲۹/۵	۵۰،۱۴۴/۰
استقراض دولت از بانک مرکزی به طور مستقیم	۰	۰	۰	۶،۶۳۶/۰
سایر منابع تأمین کسری	-۲۴۴/۵	-۴۹۲/۵	-۲،۸۶۸/۹	-۱۰،۵۷۲/۶

منبع: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران/ گزارش اقتصادی و ترازنامه.

کسری یا مازاد بودجه و استقراض دولت از بانک مرکزی (۱۳۷۲-۷۳)

(میلیارد ریال)

شرح	۱۳۷۲	۱۳۷۳
کسری یا مازاد بودجه دولت: بدون احتساب کسری حساب ذخیره تعهدات ارزی	-۶۳۶/۲	۳۳۲/۱
با احتساب کسری حساب ذخیره تعهدات ارزی	-۶.۷۵۶/۶	-۵.۷۵۲/۸
استقراض دولت از بانک مرکزی: بدون احتساب کسری حساب ذخیره تعهدات ارزی	۲۴۱/۴	
با احتساب کسری حساب ذخیره تعهدات ارزی	۶.۳۶۱/۸	۶.۰۸۴/۹

ذخیره تعهدات ارزی، بانک‌ها را مکلف ساخت افزودن بر تودیع سپرده قانونی بابت پیش‌پرداخت اعتبارات اسنادی، بقیه وجوه پیش‌پرداخت تا سقف ۹۰ درصد را نیز نزد بانک مرکزی تودیع نمایند.

در سال ۱۳۷۳، به رغم برخورداری بودجه عمومی دولت از ۳۳۲/۱ میلیارد ریال مازاد، به دلیل افزایش حجم بدهی‌های خارجی سررسید شده نسبت به وجوه واریز شده به حساب ذخیره تعهدات ارزی، این حساب با ۶۰۸۴/۹ میلیارد ریال کسری روبرو شد. با احتساب کسری ذخیره تعهدات ارزی، که به دلیل تأمین آن توسط بانک مرکزی، نوعی کسر بودجه محسوب می‌شد، کسری بودجه سال ۱۳۷۳ بالغ بر ۵.۷۵۲/۸ میلیارد ریال گردید.

در ردیف اعتبارات جاری بودجه سال ۱۳۷۴ کل کشور، مبلغ ۲.۷۲۹/۳ میلیارد ریال اعتبار برای بازپرداخت مابه‌التفاوت ریالی بدهی‌های خارجی (تفاوت ۷۰ ریال از نرخ شناور برای هر دلار) منظور شده بود که تا پایان سال تمام این مبلغ پرداخت شد. با وجود این، به دلیل افزایش بدهی‌های خارجی

سررسید شده نسبت به میزان اعتبار پیش‌بینی شده در بودجه و با وجود منع استفاده از حساب ذخیره تعهدات ارزی و راهکارهای مشابه طبق تبصره ۲۲ قانون برنامه دوم توسعه، کسری حساب ذخیره تعهدات ارزی طی سال ۱۳۷۴ بیش از میزان پیش‌بینی شده در بودجه افزایش یافت که توسط بانک مرکزی تأمین شد (کسر بودجه دولت) و این روند در سال‌های بعد نیز تکرار شد.

در سال ۱۳۷۷، با افزایش پرداخت‌های عمومی دولت نسبت به درآمدهای آن، بودجه عمومی دولت با ۱۷.۲۰۸/۶ میلیارد ریال کسری روبرو شد. همچنین، با توجه به این که دولت اعتبار پیش‌بینی شده در ردیف متمرکز بودجه (۲.۷۵۶/۸ میلیارد ریال) برای بازپرداخت مابه‌التفاوت ریالی بدهی‌های خارجی (تفاوت ۷۰ ریال از نرخ شناور برای هر دلار) را در

منبع بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران / گزارش اقتصادی و ترازنامه.

درآمدهای عمومی دولت (به استثنای درآمدهای اختصاصی) (۱۳۶۰-۷۵)

(میلیارد ریال)

سال	درآمد نفت و گاز ^(۱)	درآمدهای غیرنفتی	جمع
۱۳۶۰	۱۰.۵۶/۴	۷۱۲/۷	۱.۷۷۰/۱
۱۳۶۱	۱.۶۸۹/۵	۸۱۲/۴	۲.۵۰۱/۹
۱۳۶۲	۱.۷۷۹/۴	۹۹۴/۳	۲.۷۷۳/۷
۱۳۶۳	۱.۳۷۳/۲	۱.۳۴۱/۴	۲.۷۱۴/۸
۱۳۶۴	۱.۱۸۸/۷	۱.۴۷۷/۵	۲.۶۶۶/۲
۱۳۶۵	۴۱۶/۸	۱.۲۹۰/۵	۱.۷۰۷/۳
۱۳۶۶	۷۶۶/۲	۱.۴۰۵/۳	۲.۱۷۱/۷
۱۳۶۷	۶۶۷/۸	۱.۴۱۷/۶	۲.۰۸۵/۴
۱۳۶۸	۷۷۰/۸	۲.۴۰۳/۸	۳.۱۷۴/۶
۱۳۶۹	۳.۳۶۹/۲	۲.۲۶۳/۳	۵.۶۳۲/۵
۱۳۷۰	۲.۵۴۴/۳	۳.۳۸۹/۲	۶.۹۳۳/۵
۱۳۷۱	۵.۱۴۱/۳	۴.۷۴۳/۲	۹.۸۸۴/۵
۱۳۷۲(۲)	۱۴.۶۸۳/۲	۵.۵۶۷/۵	۲۰.۲۵۰/۷
۱۳۷۳	۲۱.۴۷۹/۷	۷.۷۶۴/۸	۲۹.۲۴۴/۵
۱۳۷۴	۲۶.۶۶۶/۲	۱۴.۹۰۹/۲	۴۱.۵۷۵/۴
۱۳۷۵	۳۲.۷۴۵/۷	۲۴.۵۲۹/۹	۵۷.۲۷۵/۶

(۱) شامل پیش‌فروش اسناد حمل نفت برای سال‌های ۱۳۶۱ تا ۱۳۶۴ به ترتیب به میزان ۱.۱۲۶، ۱.۹۴/۱، ۹۱ و ۳۱/۶ میلیارد ریال است.

(۲) تا سال ۱۳۷۲ درآمدهای حاصل از صدور نفت بر

مبنای نرخ ۹۲/۳ ریال ISDR محاسبه می‌شده است.

منبع: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران / گزارش اقتصادی و ترازنامه.

کسری بودجه و منابع تأمین آن (۱۳۷۷-۷۸)

(میلیارد ریال)

شرح	۱۳۷۷	۱۳۷۸
کسری (-) یا مازاد (+) بودجه عمومی دولت اضافه می‌شود:	-۱۷.۲۰۸/۶	-۶۹۱/۱
افزایش کسری حساب ذخیره تعهدات ارزی	-۵.۰۷۶/۷	-۱.۸۱۲/۶
افزایش بدهی دولت بابت جواز اوراق قرضه	-۶۷/۳	-۲/۷
کسری بودجه تعدیل شده	-۲۲.۳۵۲/۶	-۲۵.۰۶/۴
منابع تأمین کسری (+) یا مصرف مازاد (-) تأمین از داخل	۲۲.۳۵۲/۶	۲۵.۰۶/۴
استفاده از منابع بانک مرکزی (۱)	۱۶.۷۸۱/۴	۲.۴۸۸/۷
فروش اوراق مشارکت	۲.۵۰۰/۰	۱.۸۱۵/۳
برگشتی‌ها، پیش‌پرداخت‌ها و سایر حساب‌ها	۴۷۹/۰	۶۴۰/۰
اصل و بهره وام‌های مؤسسات و شرکت‌های دولتی از محل وام‌های تضمینی دولت (۲)	۱۸۷/۲	۱۹۵/۵
پیش‌دریافت حج تمتع	۲.۳۳۸/۷	۰
درآمد موضوع واگذاری شرکت‌های دولتی	۰	۴/۲
سایر (شامل افزایش سپرده دولت نزد بانک مرکزی)	-۵۰۳/۵	-۲۰۰۵/۶
تأمین از خارج	۵.۵۷۱/۲	۱۷/۷
اصل وام‌های دولت در خارج از کشور	۱/۲	۱۷/۷
پیش‌فروش اسناد نفت	۵.۵۷۰/۰	۰

(۱) شامل استفاده از منابع بانک مرکزی برای تأمین کسری حساب ذخیره تعهدات ارزی و جواز اوراق قرضه می‌باشد. در سال ۱۳۷۷ شامل استقراض مستقیم دولت از بانک مرکزی به میزان ۶۶۳۶ میلیارد ریال نیز است.

(۲) از آنجا که بهره وام‌های مؤسسات و شرکت‌های دولتی از محل وام‌های تضمینی دولت به تفکیک موجود نمی‌باشد، اصل و بهره به شکل کلی لحاظ شده است.

منبع: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران / گزارش اقتصادی و ترازنامه.

وضع مالی دولت (۱)

(میلیارد ریال)

ارقام داخل پرانتر درصد تغییرات هر دوره نسبت به دوره قبل	درآمدها					پرداخت‌ها (۲)		
	کل	نفت	فروش ارز	مالیات	سایر (درآمدها (۳))	کل	جاری	عمرانی
۱۳۷۶	۶۲.۳۷۸/۱ (۹/۲)	۲۶.۰۱۸/۰ (-۲۰/۵)	۱۰.۳۲۸/۷ (۹۲/۹)	۱۷.۳۴۴/۶ (۳۸/۱)	۸.۵۸۶/۸ (۳۴/۰)	۶۵.۴۳۸/۰ (۱۵/۲)	۴۴.۹۶۶/۹ (۱۹/۷)	۲۰.۴۷۱/۱ (۶/۶)
۱۳۷۷	۵۳.۶۲۶/۰ (-۱۴/۰)	۱۶.۵۹۸/۰ (-۳۶/۲)	۶.۰۲۱/۹ (-۴۲/۳)	۱۸.۶۸۶/۶ (۷/۷)	۱۲.۳۱۹/۵ (۴۲/۵)	۷۰.۹۷۰/۳ (۸/۵)	۵۳.۵۴۵/۶ (۱۹/۱)	۱۷.۴۲۴/۷ (-۱۴/۹)
۱۳۷۸	۹۲.۳۱۵/۸ (۷۲/۱)	۲۵.۹۵۵/۴ (۵۶/۴)	۱۸.۵۳۲/۲ (۲۰۷/۷)	۲۵.۸۳۱/۴ (۳۸/۲)	۲۱.۹۹۶/۸ (۷۸/۶)	۹۳.۱۶۰/۸ (۳۱/۳)	۶۸.۲۱۹/۳ (۲۷/۴)	۲۴.۹۴۱/۵ (۴۳/۱)
۱۳۷۹	۱۰۴.۶۴۰/۸ (۱۳/۴)	۲۰.۱۲۵/۰ (-۲۲/۵)	۳۹.۳۲۳/۵ (۱۱۲/۲)	۳۲.۸۴۲/۱ (۲۷/۱)	۱۲.۳۵۰/۲ (-۴۳/۹)	۱۰۸.۳۱۶/۲ (۱۶/۳)	۸۵.۸۶۵/۴ (۲۵/۹)	۲۲.۴۵۰/۸ (-۱۰/۰)
۱۳۸۰ (بودجه مصوب)	۱۳۴.۷۶۸/۹	۲۲.۵۱۲/۰	۴۶.۱۴۱/۴	۴۵.۳۸۸/۶	۲۰.۷۲۶/۹	۱۴۱.۱۵۴/۹	۱۰۴.۵۳۷/۹	۳۶.۶۱۷/۰

بدهی‌های خارجی *

(میلیون دلار)

در پایان دوره	کوتاه مدت	میان مدت و بلندمدت	کل
۱۳۷۲	۱۷.۶۱۶	۵.۵۴۲	۲۳.۱۵۸
۱۳۷۳	۶.۷۰۷	۱۶.۰۳۰	۲۲.۷۳۷
۱۳۷۴	۴.۵۳۶	۱۷.۳۹۲	۲۱.۹۲۸
۱۳۷۵	۴.۵۵۷	۱۲.۲۷۸	۱۶.۸۳۵
۱۳۷۶	۳.۲۸۹	۸.۸۲۸	۱۲.۱۱۷
۱۳۷۷	۴.۵۰۳	۹.۴۹۶	۱۳.۹۹۹
۱۳۷۸	۳.۶۱۸	۶.۷۳۹	۱۰.۳۵۷
۱۳۷۹	۳.۶۷۸	۴.۲۷۵	۷.۹۵۳
۱۳۸۰ (زنده ماهه)	۲.۹۰۹	۳.۵۹۳	۶.۵۰۲

* شامل تعهدات احتمالی، از جمله اعتبارات اسنادی گشایش یافته که کالای آن هنوز حمل نشده و همچنین بهره‌های آینده نمی‌باشد. با احتساب تعهدات مذکور کل بدهی‌ها و تعهدات خارجی (قطعی و احتمالی) در پایان سه ماهه نخست سال ۱۳۸۰ به ۱۹/۶ میلیارد دلار می‌رسد.
منبع: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران / نماگرهای اقتصادی.

سررسید بدهی‌های خارجی

(میلیون ریال)

سررسید	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴
بلغ	۱.۳۷۵	۲.۴۸۸	۵۵۱	۵۱۸	۱.۵۷۰

منبع: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران / نماگرهای اقتصادی.

شرح	کسری یا مازاد بودجه	منابع تأمین کسری یا مصرف مازاد (۵)			افزایش (-) یا کاهش (+) در مانده حساب ذخیره تعهدات ارزی	
		استقراض از نظام بانکی	برگشتی‌ها، پیش‌پرداخت‌ها و سایر حساب‌ها	اوراق مشارکت		سایر
۱۳۷۶	-۳۰.۵۹/۹	۰	۶۵۳/۲	۲.۱۷۴/۰	۲۳۲/۷	-۵.۳۳۶/۵
۱۳۷۷	-۱۷.۳۴۴/۳	۶.۶۳۶/۰	۴۷۹/۰	۲.۵۰۰/۰	۷.۷۲۹/۳	-۵.۰۷۶/۷
۱۳۷۸	-۸۴۵/۰	۰	۶۴۰/۰	۱.۸۸۴/۳	-۱.۶۷۹/۳	-۱.۸۱۲/۶
۱۳۷۹	-۳.۶۷۵/۴	۰	۱.۲۸۶/۴	۲۰.۴۹/۸	۲۳۹/۲	۱.۷۸۰/۴
۱۳۸۰ (بودجه مصوب)	-۶.۳۸۶/۰	۰	۱.۳۴۵/۰	۲.۴۰۰/۰	۲.۷۴۱/۰	۰

(۱) اختلاف در سرجمع‌ها به علت گرد کردن ارقام می‌باشد.

(۲) اختلاف در جمع پرداخت‌ها ناشی از پرداخت تنخواه‌گردان استانی می‌باشد که تفکیک آن بر حسب جاری و عمرانی انجام نشده است.

(۳) براساس طبقه‌بندی جدید «وصولی از محل تسهیلات خارجی» نیز از سایر درآمدها کسر و در منابع تأمین کسری منظور شده است.

(۴) رقم فروش ارز شامل انتقال از منابع بند «ب» تبصره ۲۹ قانون بودجه ۱۳۷۹ به میزان ۱.۸۲۳/۸ میلیارد ریال نیز می‌باشد.

(۵) براساس طبقه‌بندی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، درآمد حاصل از فروش اوراق مشارکت، وصولی از محل تسهیلات خارجی و تسهیلات بانک توسعه اسلامی، برگشتی‌ها و پیش‌پرداخت‌های سال قبل، تنخواه‌گردان خزانه، اصل وام‌های دولت در خارج از کشور، اصل و بهره وام‌های مؤسسات و شرکت‌های دولتی، استقراض از نظام بانکی، فروش سهام دولت، پیش‌فروش اسناد نفت، پیش‌دریافت بخشی از هزینه‌های حج تمتع و موجودی حساب ۸۰۰۱ به عنوان منابع تأمین کسری طبقه‌بندی گردیده است.

منبع: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران / نماگرهای اقتصادی.